

Erik Christensen  
Stud.scient.pol.

UNIVERSITETERNES KAPACITETSPROBLEMER, MED SPECIELT HENBLIK PÅ  
STATSKUNDSKABS- OG SAMFUNDSFAGSSTUDIET.

I løbet af de sidste 10 år er der sket en eksplosiv vækst i tilgangen til de højere uddannelser. Stigningen i studenter-tallet skyldes især de store fødselsårgange fra 1940'erne og den stigende tilbøjelighed til at søge optagelse i gymnasier og studenterkursus, og det hænger igen sammen med den øgede velstand og den almindelige udbygning af uddannelsessystemet. Da de offentlige myndigheder først på et meget sent tidspunkt blev klar over denne udvikling, er der kommet et voldsomt pres på uddannelseskapa-citeten, og man må forvente, at dette pres vedvarer en lang årrække, ikke mindst på grund af den meget dårlige start uddannelsesplanlægningen har fået først i 1960'erne. Den nærmeste fortids fejlplanlægning med hensyn til uddannelserne vil komme til at præge uddannelsessystemets udvikling lang tid fremover. Helt generelt kan man sige, at vi i øjeblikket befinder os i et samfund, som på grund af den stærke økonomiske udvikling, der især satte ind fra slutningen af 1950'erne, stiller stadig større krav til den højere uddannelse og forskning, men som samtidig har meget svært ved at stille de økonomiske ressourcer til rådighed for disse formål. Derne diskrepans mellem på den ene side samfundets behov for og krav til den højere uddannelse og forskning og på den anden side økonomiske ressourcer, som samfundet rent faktisk stiller til rådighed for disse formål, hænger dels sammen med politikernes manglende vilje og indsigt til at stille midlerne til rådighed, men også med det blandingsøkonomiske system, vi har. Vort samfund har nemlig svært ved at dirigere en tilstrækkelig del af sine ressourcer til denne samfundssektor, fordi den kraftige økonomiske vækst har været baseret på et højt privatforbrug. Den uundgåelige konsekvens af denne modsætning er ka-

pacitetsproblemer inden for de højere uddannelser.

Udviklingen på Århus Universitet afspejler på glimrende måde den generelle tendens: I 1960 var studentertallet ca. 2500 og man må regne med, at det i sept. 1969 er ca. 10000, det vil med andre ord sige, at der på 9 år er sket en 4-dobling. For enkelte studier har udviklingen været meget voldsommere, det gælder f.eks. statskundskabsstudiet, hvor antallet af immatrikulerede studenter i 1960 var 23 og i sept. vil være ca. 450 her er der altså tale om en 20-dobling. Hvis man til dette tal lægger antallet af samfundsfagsstuderende vil man i sept. 1969 i alt have ca. 650 studerende, hvoraf kun ca. 185 vil have taget 1. del eller forprøve.

Uddannelseskapaciteten kan måles på mange forskellige måder, idet man kan belyse problemet ud fra flere forskellige aspekter. Normalt plejer man at sige, at uddannelseskapaciteten på et givet tidspunkt er bestemt af en række forhold: Antallet af studenter og lærere, antal undervisningstimer, antallet og størrelsen af lokaler og hvor stor del af døgnet, de benyttes, undervisningsperiodens længde og endelig undervisningens form og metode. Derudover kan man tænke sig, at kapaciteten er bestemt af specielle faktorer på den pågældende institution f.eks. antallet af instrumenter og laboratorier. Det er imidlertid meget vanskeligt at definere, hvad man skal forstå ved en fuld belastning af kapaciteten udtrykt ved nogle enkle tal for de ovenfor nævnte forhold, så her kan kun gives en antydning af problemet. Det er indlysende, at der på kort sigt er meget snævre grænser for en udvidelse af kapaciteten på næsten alle de nævnte områder. Antallet af studenter ligger ret fast for nogle få år frem i tiden, hvis tilgangen til universiteterne stadig bliver ved med at være fri, antallet af færdige kandidater og dermed til dels lærerrekrutteringen ligger også fast for nogle år frem i tiden, og samtidig er mulighederne for anskaffelse af nye lokaler på kort sigt ofte meget begrænsede. Det bør endelig understreges, at enkelte studiers kapacitetsproblemer hænger sammen med den skitserede generelle ud-

vikling og ikke kan finde deres løsning isoleret fra de tilsvarende problemer inden for en lang række andre studier. At undlade at fremhæve dette vil være udtryk for proportionsforvrængning.

En lille omend utilstrækkelig belysning af kapacitetsproblemerne omkring de to studier vil være på sin plads her: I efteråret 1966 var der i alt ca. 330 immatrikulerede samfundsfags- og statskundskabsstuderende og ca. 13 lærere (undervisere) ansat ved Institut for Statskundskab. I sept. 1969 vil billedet se således ud: I alt ca. 650 studenter og ca. 18 lærere (undervisere). (Tallene er hentet fra universitetets matrikel og læseplan). I 1966 var der altså ca. 25 studenter pr. lærer, mens der i 1969 vil være ca. 36 studenter pr. lærer. For at sætte vor egen situation i perspektiv kan det være nyttigt at sammenligne den med situationen inden for en anden faggruppe i det økonomisk-juridiske fakultet f.eks. økonomi. Her var der i 1966 i alt ca. 480 studerende og ca. 21 lærere (undervisere), og i sept. 1969 vil der være ca. 660 studerende og ca. 28 lærere (undervisere). Disse tal viser, at den økonomiske faggruppe har kunnet holde en konstant kapacitet på ca. 23 studenter pr. lærer i 3 år, mens faggruppen for statskundskab har haft en stigende mangel på lærere. Man bør til disse tal tilføje, at statskundskabs- og samfundsfagsstuderende på 1. del og før forprøven modtager en del undervisning fra den økonomiske faggruppe, som stiller lærere til rådighed for denne undervisning. Disse lærere er ikke taget med i denne grove skitse, hverken hos økonomerne eller hos os, men dette forhold vil ikke betyde noget for tendensen i udviklingen. I de kommende år vil der yderligere være et stigende behov for lærerkræfter ud over den, der følger af den almindelige stigning i studentertallet inden for de to studier. Oprettelsen af tilvalgsfag efter den nye studieordning betyder øgede krav om specialiserede lærerkræfter, selv om man må forvente, at en del tilvalgsfagsundervisning vil kunne varetages af lærerkræfter fra andre faggrupper. Derudover vil oprettelsen af samfundsfag som bifag bevirke at lærerstaben må

udvides betydeligt, da man må forvente, at samfundsfag vil blive et ret populært bifag specielt for historiestuderende. Århus Universitet har hidtil prøvet at udskyde oprettelsen af samfundsfag som bifag så lang tid som muligt, selv om historikerne i Århus på det sidste har presset meget på for at få bifag, mens de to andre universiteter, specielt Odense har stillet sig mere villige overfor bifag. Under alle omstændigheder må man nok regne med at bifag vil blive oprettet ved alle tre universiteter engang først i 70'erne. Til den tid vil rekrutteringen af lærere sikkert ikke være så vanskelig som i øjeblikket, fordi kandidatproduktionen vil være steget ret betydeligt.

Presset på uddannelseskapaaciteten for de højere uddannelser har været generelt, men særligt kraftig på de 3 universiteter, fordi en række andre højere læreanstalter har kunnet dæmpe presset ved anvendelse af adgangsbeğrænsning. Den frie adgang til universiteterne er blevet opretholdt specielt under henvisning til gymnasieskolelovens § 8, og det har betydet, at en stigende del af studenterne har søgt ind på universiteterne, blandt andet fordi de er blevet afvist på de læreanstalter, hvor der er adgangsbegrænsning. En del studenter (nøjagtig hvor mange ved ingen) er hvert år blevet lokket til universiteterne for at påbegynde en længerevarende almen uddannelse i stedet for en kortere og mere erhvervsbetonet uddannelse, som har meget større interesse for dem, men som de er blevet forhindret i at påbegynde på grund af adgangsbegrænsningen. Den nuværende delvise adgangsbegrænsning har vist sig at være meget uheldig, først og fremmest fordi de studenter, der bliver lokket ind på universiteterne må skønnes at have en lavere motivation for at studere og dermed større tilbøjelighed til ikke at fuldføre studierne, og dernæst fordi de uddannelser man afviser dem fra ofte både er kortere og billigere end universiteterne. Endelig lægger denne gruppe af studenter beslag på en del af universiteternes sparsomme kapacitet, så undervisningen bliver forringet. I stedet for at have indført en delvis adgangsbegrænsning, burde man have udbygget de kortere og mere erhvervsbetonede uddannelser

i meget større udstrækning, så man kunne have undgået det stærke pres på universiteternes kapacitet, for der er nemlig ikke noget, der tyder på, at samfundet ikke i lige så høj grad har brug for flere med en kortere og mere erhvervsbetonede akademiske uddannelser end med de længere og mere almene uddannelser snarere tværtimod.

De højere uddannelsers kapacitetsproblemer kan løses på flere måder og mere eller mindre kortsigtet. Som allerede påpeget er der på kort sigt meget snævre grænser for at udvide kapaciteten, så man må nødvendigvis betragte problemet som et langtidsproblem. Rent logisk kan man ændre kapaciteten på flere måder; man kan både prøve at ændre på én faktor: antallet af studenter eller på de andre hovedfaktorer: antallet af lærere og lokaler. Udover disse hovedfaktorer vil kapacitetsproblemet i meget høj grad være afhængigt af uddannelsernes struktur og den interne organisation på universiteterne.

Den ekstraordinært store tilgang til de højere uddannelser, specielt til de samfundsvidenskabelige studier ved universiteterne, der vel især kan tilskrives en generel større interesse for samfundet blandt unge i dag, har fået nogle universitetslærere til at foreslå en delvis eller generel adgangsbegrænsning. I øjeblikket er der som allerede omtalt fri adgang til universiteterne for alle med en studentereksamen. Derom er der bred enighed i folketinget og i regeringen - foreløbig da!!! Princippet om den fri adgang til universiteterne kan på en måde siges at være noget af et politisk dogme, som få tør anfægte. Det er som bekendt farligt, at være ledt af dogmer i politik, og det bliver det i det tilfælde, hvor man ikke prøver at skabe forudsætningerne for en fri adgang uden de store kapacitetsproblemer, man i øjeblikket slås med. Princippet bliver nemlig hurtig indholdsløst og tilslørende, hvis man ikke vil bruge midlerne til at realisere dette udmærkede mål, og det lader ikke til at være tilfældet i øjeblikket. Derfor har adskillige professorer og andre lærere ved universiteterne i det sidste års tid ytret ønske om at få indført adgangsbegrænsning,

enten generelt eller for enkelte studier. Det hyppigst fremførte argument for en adgangsbegrænsning er manglen på lokale og kvalificerede lærere, som med den voldsomme stigning i antallet af studenter har betydet en forringelse af undervisningens kvalitet og store frafaldsprocenter. De fleste gør sig imidlertid ikke klart, hvilke virkninger en adgangsbegrænsning vil få for den kommende udbygning af de højere uddannelser. Hvis man f.eks. indførte en generel adgangsbegrænsning for alle de højere uddannelser, således at studentereksamen ikke i sig selv giver adgang til at indskrive sig ved en af de højere læreanstalter, må det anses for givet, at samfundet i stedet må tilvejebringe andre uddannelsesmuligheder for dem, der afvises. Presset på universiteterne vil ved en sådan foranstaltning blot blive flyttet fra de nuværende højere uddannelser til andre videregående uddannelser e.v.t. nye uddannelser, og det vil betyde store investeringer for samfundet, som måske vil overstige udgifterne ved en kraftig udbygning af de nuværende læreanstalter.

Samtidig har meget få af dem, som har slået til lyd for en adgangsbegrænsning ved universiteterne angivet på hvilken måde en sådan adgangsbegrænsning skal udformes. Vore egne lærere, som går ind for adgangsbegrænsning skylder os en redegørelse for dette! Der findes mange forskellige former og principper for adgangsbegrænsning. Man kunne f.eks. tænke sig, at man stabiliserede tilgangen til et enkelt studium eller til hele universitetet, således at man kun lod det antal studenter indskrive ved et studium, som blev immatrikuleret et bestemt forudgående år. For statskundskabs- og samfundsfagsstudiet ville det betyde, at man f.eks. kun optog ca. 90 statskundskabsstuderende og ca. 40 samfundsfagsstuderende i en årrække fremover. Derved ville der imidlertid ikke ske nogen hurtig aflastning, da antallet af studenter stadig vil stige, og en større andel vil efterhånden komme hen i anden del af studiet, hvilket betyder undervisning i mere krævende stof og specialeskrivning. En betydelig aflastning vil ved en sådan form for adgangsbegrænsning

grænsning først komme efter 6-7 års forløb, og til den tid vil lærerstaben kunne udvides meget, fordi kandidatproduktionen vil være steget betydelig. En sådan ordning vil desuden, hvis den indføres isoleret for et enkelt fag, sandsynligvis betyde, at presset på beslægtede studier bliver større; man flytter med andre ord kun kapacitetsproblemerne fra et studium til et andet, giver bolden videre til de andre. En mere radikal begrænsning af studentertallet vil ske, hvis man fastlåser bestanden af studerende, således at man kun optager så mange, som går ud med eksamen og falder fra i løbet af studiet. For statskundskabs- og samfundsfagsstudierne ville det betyde, at man kun optog ca. 40-50 studerende om året til de to studier. Hvis det indføres isoleret vil det få samme konsekvenser for beslægtede fag, som allerede er omtalt ovenfor, og hvis det indføres generelt vil det som allerede påpeget betyde, at samfundet i stedet måtte skaffe andre uddannelsesmuligheder, for det store antal studenter, som afvises. Der kan naturligvis tænkes andre former for adgangsbegrænsning. f.eks. en adgangsbegrænsning efter hvorledes erhvervs mulighederne er for kandidaterne. En sådan form for adgangsbegrænsning ville for statskundskabs- og samfundsfagsstudiet være meget uheldig, fordi fremtidsmulighederne er meget usikre, og man ville ganske givet komme til at undervurdere fremtidens behov, hvis man i dag lavede en prognose byggende på de nuværende tendenser og behov. I den nuværende situation ville alle former for adgangsbegrænsning betyde en uheldig allokering af både de menneskelige og økonomiske ressourcer, en forvridning af uddannelsessystemet, som vil få langvarige og uforudsete virkninger på samfundsudviklingen.

Der er imidlertid ingen tvivl om, at det ville være gavnligt, hvis man kunne begrænse eller stabilisere tilgangen til universiteterne. Det bør blot ikke ske ved en adgangsbegrænsning, som det har været tilfældet for en række andre højere uddannelser. Den adgangsbegrænsning, der allerede er indført bør derimod ophæves, samtidig med en udbygning af disse læreanstalter. En sådan foranstaltning kædet sammen med andre smi-

digtgørelser i uddannelsessystemet, som senere skal omtales, vil være vigtige led i en stabilisering eller reduktion af antallet af studenter ved universiteterne, idet man må forvente, at dem, der i øjeblikket lokkes til universiteterne vil komme ind på den plads i uddannelsessystemet, som de selv ønsker, men det medfører ikke, at en fortsat hurtig udbygning af universiteterne ikke er påkrævet, udbygningen kan blot ske under et betydeligt mindre pres med en bedre planlægning.

Fra lærerside er det mange gange blevet fremhævet, at vore nuværende kapacitetsproblemer først og fremmest skyldes mangel på kvalificerede lærere (kvalificeret skal sikkert her forstås som værende kvalificeret på det forskningsmæssige område). Der er ingen tvivl om, at det er rigtigt et langt stykke ad vejen. Antallet af statskundskabskandidater er endnu meget beskedent (sept. 1969: 24 kandidater) og universiteterne har da også forstået at få ansat nogle af de bedste til undervisning og forskning (i alt 11). Man kunne og kan stadig væk afhjælpe kapacitetsproblemerne på kort sigt, hvis man oprettede nogle rene undervisningsstillinger og i langt videre udstrækning inddrog ældre studerende i undervisningen ved en betydelig udvidelse af instruktørordningen. Efter faggruppens budgetplan at dømme, ser det ikke ud til, at instruktørordningen vil blive udvidet i nær den takt, der er behov for; således søger man kun om en forhøjelse på 22.200 kr. i 1970/71 og 27.600 kr. de følgende år frem i tiden til 1974, mens hvert års behovstigning er bedømt til 55.200 kr. Når man ser på budgetplanen som helhed, må man sige, at instruktørkontoen er en af de konti, der er mest forsømt, hvor behovet for bevillinger langt fra bliver opfyldt. På længere sigt vil manglen på kvalificerede lærerkræfter forsvinde, idet man må regne med en kandidatproduktion på 6-10 de kommende eksamensterminer og derefter stigende. Heraf kan man sikkert regne med, at 1-2 kandidater pr. eksamenstermin vil være kvalificerede til at blive ansat som lærere, og samtidig kan man forvente, at det i fremtiden vil blive noget lettere at skaffe lærere udefra. Det er sikkert



tvivlsomt om instituttet hidtil har gjort nok for at få ansat lærere udefra, specielt udlændinge.

Kapacitetsproblemer for de højere uddannelser er på ingen måde et isoleret dansk fænomen, det kendes i de fleste andre vestlige lande, og det er interessant at se, at de offentlige myndigheders reaktion i næsten alle lande har været ens. I de tre nordiske lande Norge, Sverige og Danmark er der blevet nedsat kommissioner for at undersøge kapacitetsproblemerne og komme med forslag til deres løsning. Norge (Ottosen-komiteen 1965), Sverige (UKAS: Universitetskanslerämbetets arbetsgrupp för fasta studiegångar m.m.) og Danmark (Planlægningsrådet for de højere uddannelser 1964). Grundtanken i de betænkninger de tre kommissioner hidtil er kommet med har været, at en meget væsentlig måde at afhjælpe kapacitetsproblemerne på, er en effektivisering af de højere uddannelser. Man har alle steder foreslået en forkortelse af studietiderne, effektivisering af selve undervisningen ved indførelse af flere prøver i studiet og deleksaminer. Det er ordninger, som i og for sig kan være meget gode i sig selv, hvis de blot ikke kædes sammen med bundne studieplaner, tidsgrænser og mere skolepræget undervisning, som vil være med til at fjerne den sidste rest af de frie og selvstændige studier. I Sverige er man gået længst henimod en uheldig effektivisering af uddannelserne, som ikke kun betyder, at gennemstrømningshastigheden ved de højere læreanstalter stiger, men at universiteterne ganske langsomt bliver afpolitiserede institutioner. Formålet med universitetsuddannelserne, som er at skabe en kritisk, skeptisk og problemorienteret indstilling hos studenterne over for samfundet bliver udhulet, hvis studenterne skal jage igennem studierne fra den ene eksamen til den anden skarpt forfulgt af tidsgrænserne. Tendensen til en uheldig effektivisering har heldigvis ikke været så fremtrædende herhjemme, og man må sige, at den nye studieordning for statskundskab indeholder væsentlige nydannelser (delprøver, tilvalgsfag og overgangsmuligheder) uden at det kædes sammen med karakter- og tidsgrænser, selv om man på den anden side endnu

er langt fra den idealtilstand, hvor man på anden del i studiet fuldstændigt frit kan sammensætte sit studium.

Det er givet, at der er behov for en effektivisering og en bedre planlægning inden for de højere uddannelser, men effektivisering skal her forstås i en betydelig videre forstand end den snævre driftsøkonomiske opfattelse. Skabelsen af uddannelsescentre og nogle brede grunduddannelser vil være vigtige bidrag til en sådan effektivisering, og disse principper har været øverst på DSF's program i flere år.

Ved et uddannelsescenter forstår man en geografisk samling af en række beslægtede uddannelser f.eks. et samfundsvidenskabeligt uddannelsescenter, som samler uddannelser, der i dag ligger spredt ved universiteterne, handelshøjskoler, journalisthøjskolen, de sociale højskoler o.s.v. Ved at samle en kreds af beslægtede fag inden for et center, vil man kunne opnå en række fordele: fællesadministration, fælles udnyttelse af forskellige faciliteter, bedre kontakt mellem de forskellige discipliners forskere, fælles undervisning og dermed en bedre udnyttelse af den forhåndenværende lærerstab og det aller mest afgørende ville nok være, at de praktiske forudsætninger så ville være til stede for en hårdt tiltrængt uddannelsesreform, bestående af nogle brede grunduddannelser bl.a. en samfundsvidenskabelig grunduddannelse. En væsentlig årsag til de store frafaldsprocenter og hyppige studieskift i det nuværende uddannelsessystem ligger i den meget stive opdeling i en række stærkt afgrænsede kandidatuddannelser, som hverken kan tilfredsstille den enkelte students behov for at kunne sammensætte sit studium nogenlunde frit i den sidste del af studiet eller samfundets behov for en hurtig tilpasning af kandidaterne til ændrede forhold på arbejdsmarkedet. Oprettelsen af en samfundsvidenskabelig grunduddannelse på ca. 2 år, som er bygget op af fag, som er fælles for en række uddannelser, ville indebære en række fordele: det specielle studievalg bliver udskudt, fleksible overgangsmuligheder, fælles studievejledning og mulighed for afgang efter hvert trin efter

grunduddannelsen. Oven på en sådan grunduddannelse, som både vil bestå af en række obligatoriske og valgfri fag, med de valgfri fag placeret sidst i grunduddannelsen, kan man så bygge forskellige mere eller mindre specialiserede uddannelser, dog således at studenterne får ret frie muligheder for at sammensætte deres egen studieplan.

Selv om både DSF, planlægningsrådet og nogle universitetslærere i de sidste par år har anbefalet oprettelsen af en samfundsvidenskabelig grunduddannelse, har det ikke givet sig konkrete udtryk i de nye studieordninger for de samfundsvidenskabelige discipliner, men man må håbe, at skabelsen af et grunduddannelsescenter i Århus (Lisbjerg) vil virke som et pres i den retning.

Et andet væsentlig led i en effektivisering af de højere uddannelser i almindelighed og dermed en bedre udnyttelse af den forhåndenværende kapacitet er en udbygning af studievejledningen ved universiteterne. Den studievejledning, der hidtil er blevet givet, har de faglige studenterråd i alt væsentlighed haft ansvaret for. Det gælder rusbureau, rusoplysningsmøder, rusføreren, besvarelse af skriftlige og mundtlige forespørgsler fra gymnasiaster og studerende, gymnasiastorienteringsdagen og orientering om 2. dels studiet for de, der har bestået 1. del. Studenterrådet for statskundskab bad allerede så tidligt som i efteråret 1967 sammen med de øvrige faglige studenterråd i det økonomisk-juridiske fakultet om afsættelse af midler på budgettet til studievejledning. Denne henvendelse resulterede i et afslag fra fakultetets side, og det har ikke siden villet tage sagen op, selv om rådene rettede lignende henvendelser. Studenterrådet er i dag af den opfattelse, som det også gav udtryk for i sine kommentarer til Planskitsen i foråret 1968, at universitetet bør varetage mange af de rådgivnings- og studievejledningsopgaver, som hidtil rådet har taget sig af. Det er vores ønske, at studievejledningen i den fremtidige universitetsstruktur bliver tilknyttet studienavnene, som ansætter en eller to halv- eller heltidsbeskæfti-

gede amanuenser som særlige studievejledere. Man kan derudover tænke sig oprettet et centralt vejledningskontor for hele universitetet til varetagelse af generelle vejledningsopgaver og koordinerende virksomhed. Det er nok værd, at gøre opmærksom på, at der allerede ved den matematisk-fysiske og den naturhistoriske-geografiske faggruppe er oprettet specielle studievejlederstillinger, samt en omtrent tilsvarende stilling ved det lægevidenskabelige fakultet. Her har man ansat en amanuensis som halvdags studievejleder og han fungerer tillige som sekretær for studienævnet. Erfaringerne fra det naturvidenskabelige fakultet går ud på, at der er et enormt behov for studievejledning og at det betyder en stor arbejdslettelse for såvel lærere, fakultetssekretariat og fagråd. Man må håbe, at det økonomisk-juridiske fakultet ikke går igennem endnu en budgetbehandling uden at bevilge penge til studievejlederstillinger i de enkelte faggrupper, og at vore professorer og øvrige lærere vil være med til at presse på for at få denne naturlige og nødvendige foranstaltning igennem.

Da mange universitetslærere ikke har villet støtte de nævnte reformer (betydelig udvidelse af instruktørordningen, oprettelse af rene undervisningsstillinger, uddannelsescentre med grunduddannelser, mellemgrader og en udbygning af studievejledningen) hvoraf nogle er ret lette at gennemføre, og da de sandsynligvis ikke kan få indført en adgangsbegrænsning, hverken generelt eller for de enkelte studier ved universiteterne på grund af den kompakte politiske modstand, har nogle på anden måde rent partielt søgt at begrænse tilgangen af nye studerende f.eks. ved afskrækkelseskampagner. Problemet er for så vidt ikke nyt for statskundskabsstudiet, idet lærere og studenter allerede for nogle år tilbage i studenterhåndbogen, på gymnasieorienteringsdagen og i introduktionsforelæsningerne advarede russerne mod at påbegynde studiet (ofte på en ret ubehagelig måde) under henvisning til hvor svært studiet er, de usikre erhvervsmuligheder og kapacitetspro-

blemerne. Efter vores opfattelse er afskrækkelseskampagner kun udtryk for en meget kortsynet politik, en griben til nødløsninger midt i et kaos, som man ikke har haft evnen og viljen til at komme ud af på et tidligere tidspunkt ved at gennemføre og arbejde for de mere langsigtede løsninger på kapacitetsproblemerne, og konsekvensen af en sådan politik vil være den samme som ved al anden form for partiel adgangsbe-grænsning: presset på de beslægtede studier bliver større, man giver blot bolden videre til de andre.

I denne artikel har jeg forsøgt at vise, at vore nuværende partielle kapacitetsproblemer hænger nøje sammen med den generelle udvikling og organisation af de højere uddannelser, at løsninger på problemerne må ses i denne sammenhæng og at det i høj grad er langtidsproblemer, selv om man endnu kan gøre en del på kort sigt ved en udvidelse af instruktørordningen og en udbygning af studievejledningen.

Som allerede antydte i indledningen afhænger de måder man vil gribe problemerne an på, af hvilket fremtidigt samfund vi ønsker, men i øjeblikket kan det godt se ud til, at vi lever i et samfund, der ikke ved, hvad det vil med sig selv.